

Jonas Jonasson

Hoe de Zweden het dromen uitvonden

Vertaald uit het Duits door Olga Groenewoud

A.W. Bruna Uitgevers

Beste lezer,

In deze waarlijk niet gemakkelijke tijden, met oorlogen en conflicten alom, voelde ik de dringende behoefte om iets te schrijven wat hoop zou geven. Ik wilde schrijven over de vriendschap tussen mensen uit verschillende landen. Bijvoorbeeld over mijn landgenoten, de Zweden, en de Duitsers, een volk dat me de afgelopen jaren zo dierbaar is geworden. Het resultaat is dit verhaal over een kleine stad in Zweden die het niet gemakkelijk heeft: werkloosheid, de jeugd die wegtrekt – zelfs de plaatselijke boekwinkel moest sluiten! Erger dan dat wordt het niet. Maar wanneer blauwgeel en zwart-rood-goud elkaar ontmoeten, gaat het eindelijk weer bergopwaarts.

Ik hoop dat je zult genieten van mijn kleine bijdrage aan de Duits-Zweedse vriendschap en wens je veel leesplezier!

Hartelijke groet,

Jonas Jonasson

Kaltenbacher en Kaltenbacher

Die vervloekte Scandinaviërs ook! En dan vooral die Zweden!

Konrad Kaltenbacher had er vijftig jaar over gedaan om de hele wereld te veroveren. Bijna de hele wereld. Wie in Buenos Aires lekker wilde slapen, deed dat in een bed van Traumbett, en datzelfde gold in Melbourne, Shanghai, Montreal, Tokio, New York. In het Sheraton in Johannesburg was het al niet anders, om maar te zwijgen van het Hilton in Caïro.

Traumbett – omdat je een goede nachtrust verdient.

Maar Zweden! Drie pogingen had hij in de loop der jaren ondernomen om de Zweedse markt te veroveren, en telkens weer met hetzelfde belabberde resultaat.

Achter gesloten deuren wilde Konrad best toegeven dat de Zweden natuurlijk wel enig benul hadden van het vervaardigen van bedden, maar het stoorde hem hoe dan ook dat er in die drie welvarende landen, Zweden, Noorwegen en Dene-marken, vrijwel geen mens in een Traumbett sliep. Hij kon er slapeloze nachten van krijgen.

Vijfenzeventig jaar was hij inmiddels, een van de prominenten van Hamburg, zo je wilt. Alom bewonderd om wat hij had bereikt. En geen mens die zelfs maar vermoedde dat zijn gedachten voortdurend cirkelden rond datgene wat hij níét had bereikt.

Nee, wacht, er was één iemand die dat wel degelijk wist. Konrad Kaltenbacher junior, de zoon van de beddenkoning. De grote trots van zijn vader. Junior stond allang in de startblokken om de leiding over te nemen en hij zou het uitstekend doen.

Maar de zoon kende zijn vader en had daarom toestemming gevraagd om een nieuwe, definitieve aanval op Scandinavië te mogen uitvoeren. Deze keer zouden ze all-in gaan, zoals de Amerikanen dat noemden. Niet alleen marketing en verkoop, maar ook een fabriek met achthonderd werknemers. De productie in Hamburg was hoe dan ook aan uitbreiding toe en junior stelde voor om dat geld in Oslo, Kopenhagen of Stockholm te investeren.

‘Traumbett goes Scandinavia!’ zei de zoon toen hij zijn idee op tafel gooide.

Zijn vader had zich er inmiddels allang bij neergelegd dat alles in de reclame tegenwoordig in het Engels moest. Over vijftig jaar zou de Duitse taal geheid zijn uitgestorven en de Zweedse in één moeite door ook. Het was niet anders. Hij was blij dat hij tegen die tijd dood en begraven zou zijn.

Maar het voorstel van zoonlief was in elk geval degelijk en goed doortimmerd. Hij had drie maanden lang zitten plannen, rekenen en analyseren, en dat allemaal aan het mahoniehouten bureau in het hoofdkantoor van Traumbett.

Zes maanden geleden had hij het representatieve directeurskantoor overgenomen, inclusief mevrouw Müller, de secretaresse, om een signaal af te geven richting het personeel: nog even en Konrad Kaltenbacher treedt in de voetsporen van Konrad Kaltenbacher! Senior mocht dan inmiddels een oude man zijn, Traumbett bleef vitaal als altijd.

Officieel was Konrad senior echter nog altijd de directeur, en dus liep hij zonder te kloppen het kantoor van zijn zoon binnen. Je moest ergens een grens trekken.

‘Welkom, vader!’ zei Konrad junior.

Hij had al plaatsgenomen in een van de twee leren fauteuils in de vergaderhoek. De andere fauteuil wachtte op de grote baas himself.

Konrad junior had een stapel papieren op zijn schoot. Op

het bijzettafeltje tussen de fauteuils stond een glas mineraalwater voor junior en een glas cognac voor senior.

Konrad senior nam plaats, knikte tevreden in de richting van het cognacglas en kwam meteen ter zake: 'Dus je hebt een besluit genomen?'

Glimlachend antwoordde de zoon dat de eindverantwoordelijkheid voor de besluiten van het bedrijf uiteraard nog altijd bij de directeur lag, maar dat hij, Konrad, inderdaad een besluit had genomen: 'Oslo is vanuit puur logistiek oogpunt niet echt gunstig, en bovendien ligt de grondprijs van het terrein dat ik daar op het oog had gelijk aan een half bruto nationaal product.' De zoon wachtte eerbiedig tot zijn vader zijn eerste slok cognac ophad voor hij verderging: 'Kopenhagen ligt het dichtst bij ons hoofdkantoor en de fabriek hier. Dat heeft voordelen, maar ook nadelen. Ons primaire doel is Zweden te veroveren, en dan lijkt het me niet echt slim als onze Scandinavische vestiging dichterbij Hamburg ligt dan bij de Zweedse hoofdstad.'

'En het voordeel?'

'Mogelijk de prijs.'

Weer een korte pauze.

'Wil je nog een slok nemen voordat ik verderga?'

Konrad senior zei dat dat kon wachten. 'Stockholm dus?' vroeg hij.

Junior antwoordde bevestigend. 'Ik heb tot nu toe natuurlijk alleen foto's en ruwe cijfers gezien, maar in de voormalige containerhaven Frihamnen, op een kwartier van het centrum van Stockholm, ligt een ideaal bedrijfsterrein met perfecte verbindingen. De wethouder van Financiën is dolenthousiast en ze is niet opgezeadeld met het idee-fixe dat Zweden liever in een Zweeds bed slapen.'

'Waarom zou ze ook? Achthonderd nieuwe banen, dat is zo ongeveer een garantie dat ze de volgende verkiezingen overleeft,' bromde senior.

‘Dat lijkt mij ook,’ beaamde junior. ‘De maandelijkse huur is echter honderddertigduizend...’

‘Kronen of euro?’

‘Euro, helaas.’

Konrad senior haalde zijn schouders op. ‘Peanuts, als al het andere klopt. Ben je klaar om noordwaarts te vliegen om het ter plaatse te gaan bekijken?’

‘Ja en nee,’ antwoordde de zoon. ‘De meiden en ik nemen de auto.’

‘Jij en je auto!’ zei de vader.

De zoon glimlachte. ‘Ik en mijn meiden, zul je bedoelen. Ik kan nergens zo goed nadenken als achter het stuur, en als de tweeling op de achterbank zit te zingen, heb ik er des te meer lol in.’

Eerste werkdag

In Groot-Hamburg woonden ruim vijf miljoen mensen en die wisten allemaal wie Konrad Kaltenbacher was, de lokale beddenkoning.

In Halstaholm, honderd kilometer ten zuidwesten van Stockholm, woonden 8.208 mensen. Slechts een enkeling daarvan had ooit van Julia Bäck gehoord.

Halstaholm was kortom net niet zo klein dat iedereen iedereen kende. Dat de negenentwintigjarige Julia net burgemeester was geworden van het stervende stadje had alleen de plaatselijke krant gehaald, en een abonnement daarop kon bijna niemand zich nog veroorloven.

Het was dan ook geen wonder dat de heer op leeftijd die zijn hond uitliet Julia slechts een ongeïnteresseerde blik toewierp toen ze hem met een aktetas in de hand passeerde.

‘Goedemorgen,’ zei ze vrolijk.

‘Het is inderdaad morgen,’ zei het hondenbaasje. ‘Maar ik zou niet weten wat er goed aan moest zijn.’

Een van de vele werklozen die uiteindelijk met vervroegd pensioen worden gestuurd, dacht Julia. Maar goed, anders dan heel veel anderen woonde hij hier tenminste nog en in het beste geval betaalde hij nog hondenbelasting ook. Alle kleine beetjes hielpen tenslotte.

De pasbenoemde burgemeester liep langs het enige rijtje winkels aan de hoofdstraat. De helft was nog gesloten omdat het vroeg in de ochtend was, de andere helft had voor goed de deuren gesloten: Halsta Beeld & Geluid, Halsta

Boekhandel, Wanja's Reformhuis...

Julia vroeg zich even af waar Wanja naartoe was gegaan nadat hij zijn winkel had opgeheven. Naar Stockholm waarschijnlijk, waar anders?

Net als alles hier was ook haar bestemming, het gemeentehuis, een misplaatste grap. Het enige overgebleven personeelslid, naast de burgemeester uiteraard, was Harriet Ljungberg, de receptionist annex manusje-van-alles. En dan had je nog de amateurpolitici in de gemeenteraad, die eens per maand bijeenkwam. Eenentwintig leden, onder wie achttien lijdzame grijze muizen, een seniele negentigjarige van wie niemand meer wist hoe ze in die functie verzeild was geraakt en waarom ze die nog altijd bekleedde, en dan nog de onvermijdelijke protestpoliticus die alleen maar mopperde en het onmogelijke eiste. En aan het hoofd van de tafel Julia Bäck, de voorzittershamer in haar hand.

De nieuwe burgemeester moest zich op haar eerste dag in haar nieuwe baan zelf binnenlaten; super-Harriet zat nog niet op haar plaats. Begrijpelijk, haar werkdag begon tenslotte pas over een uur.

Julia liep de receptie voorbij, de glazen deuren door en de trap op naar de eerste verdieping. Op weg naar haar lege bureau viel haar oog op het bordje op de deur van het kantoor:

TORSTEN BLOMQVIST
BURGEMEESTER

Torsten, haar partijgenoot, kon voortaan de hele dag gaan vissen. Julia glimlachte bij de gedachte aan hem. Hoe hij zich had ingezet voor het welzijn van de gemeenschap! Vijfentwintig lange jaren achtereen! De eerste tien jaar waren een triomf geweest: de stad was gegroeid, er kwamen nieuwe mensen wonen, iedereen geloofde in de toekomst.

Totdat de bandenfabriek in zwaar weer terecht was gekomen. Halstadäck had nu eenmaal veel concurrentie. Michelin, Goodyear, Nokian...

Torsten had de ernst van de situatie ingezien. Hij had er alles aan gedaan om de stad zover te krijgen dat ze een gigantische lening aanging. De bandenfabriek, met zijn bedrijfsterrein van in totaal 72.000 vierkante meter, werd in topconditie gebracht zodat het bedrijf de crisis te boven zou kunnen komen.

Maar het was al te laat geweest.

Elf jaar geleden was dat inmiddels. Vijfhonderdvijftig inwoners van Halstaholm waren per direct ontslagen, Torsten en de stad bleven achter met een van de grootste en modernste bedrijfsterreinen van Zweden. Zo leeg als een nestkastje in december.

Terwijl de verhuishagens Halstaholm in karavaan hadden verlaten, had Julia's voorganger geprobeerd een nieuwe huurder te vinden. Honderdduizend kronen huur per maand zou genoeg moeten zijn. Of anders vijftig. Of vijfentwintig.

In de laatste twee jaar dat Torsten op het burgemeesterspluiche had gezeten waar Julia net op had plaatsgenomen, was de prijs gedaald naar één kroon per maand. Of voor eventueel geïnteresseerde internationale spelers op de markt: tien öre.

En zowaar, er had zich iemand gemeld! Een Estlands bedrijf had aangeboden zes maanden lang die tien öre te betalen om in die tijd de fabriek te slopen en de bakstenen op de tweedehandsmarkt te verpatsen voor vijfhonderd euro per kubieke meter. Dat was de eerste en enige keer geweest dat Julia Torsten had horen vloeken.

'Rot op naar Tallinn, crimineel tuig!' had hij hun toegevoegd.

En dat had het criminele tuig gedaan. Sindsdien was er niets nieuws onder de zon geweest, noch onder de regenwolken. Het was tenslotte al oktober.

Het werkloosheidscijfer lag al die tijd al net zo onveranderlijk bij de dertig procent. Dat het niet verder steeg, kwam doordat er zoveel mensen wegrokken. Naar dat vervloekte Stockholm, natuurlijk. Een busreis van anderhalf uur, inclusief een overstap in Södertälje. In de tijd van de bandenfabriek waren er vier rechtstreekse ritten per dag geweest.

***

Julia Bäck klapte de laptop die ze had meegenomen open, sloot de kabel aan en begon te googelen. Het stond voor haar als een paal boven water dat de fabriek nieuw leven moest worden ingeblazen. Zo niet, dan zag Halstaholm onherroepelijk een langzame maar kaarsrechte weg naar de dood tegevoet.

Verder kwam ze niet, want de deur van het kantoor vloog open en Harriet, het manusje-van-alles, kwam binnen met een dienblad met koffie en kaneelbroodjes, een eenzame roos in een vaasje en een lichtmetalen naamplaatje.

‘Goedemorgen mevrouw de burgemeester! Hier ben ik met de koffie!’

Harriet en Julia kenden elkaar al heel lang en noemden elkaar bij de voornaam. Julia begreep dat ze dat plechtige ‘mevrouw de burgemeester’ te danken had aan haar eerste dag in functie.

Harriet zette het vaasje met de eenzame roos voor Julia op het bureau neer.

‘Deze is van een stille aanbiddler, oftewel van mij!’

‘Ja, iets anders zou mij ook verbaasd hebben,’ zei Julia. ‘De datingmarkt is in Halstaholm al net zo somber stemmend als al het andere. Ik ga ervan uit dat ik de rest van mijn leven single blijf.’

Harriet pakte het aluminium naamplaatje, liep naar de deur van Julia’s kantoor en verwisselde TORSTEN BLOMQVIST BUR-

GEMEESTER VOOR JULIA BÄCK BURGEMEESTER. Het bordje van de oud-burgemeester gooide ze met de woorden 'Sorry, Torsten' in de prullenmand in de hoek. Toen zette ze de koffiespullen op het ronde tafeltje waar twee stoelen bij stonden.

'Kom hier zitten, lieve Julia,' zei ze. 'De koffie is vers gezet en de kaneelbroodjes komen van Algots patisserie. Het is een wonder dat die nog niet gesloten is!'

Julia voegde zich bij haar assistent aan het ronde tafeltje en bedankte haar voor de roos.

'Beneden bij de receptie zijn nog meer bloemen. Die kwamen tegelijk met mij aan, ik heb ze allemaal in het water gezet.'

'Zijn er zoveel mensen die me willen feliciteren?' vroeg Julia verbaasd.

'Nou ja, veel...' mompelde Harriet met haar mond vol. 'Torsten, natuurlijk. Is dat niet schattig van hem? En Andersson van Loodgietersbedrijf Andersson, die vist als je het mij vraagt naar opdrachten voor het geval we besluiten om het overdekte zwembad te laten renoveren en te heropenen. En dan nog een...'

'Het zwembad?' vroeg Julia. 'Waarom zouden we dat heropenen? Zodat iedereen die niet verhuisd is iets heeft om zich in te verzuipen?'

Harriet had net haar mond vol met de laatste hap van haar kaneelbroodje en Julia was in haar eigen gedachten verzonken. Het bleef een tijdje stil, totdat Harriet zei: 'Denk je aan de bandenfabriek?'

Julia knikte. 'Het is elf jaar geleden dat ze er de brui aan hebben gegeven. Ik was destijds achttien en er altijd heilig van overtuigd geweest dat Halstaholm de hemel op aarde was. Destijds woonden we hier met meer dan 16.000 man, nu zijn we nog maar met 8.208.'

'8.204 binnenkort,' zei Harriet. 'De man van het tuincentrum vertelde me gisteren dat hij het met zijn gezin voor gezien houdt. Ik neem aan dat ze naar Göteborg verhuizen. Hij

zei dat hij best kan begrijpen dat mensen hun laatste geld niet uitgeven aan een rododendronstruik, maar dat hij inmiddels zijn geraniums niet eens meer kwijtraakt voor negen kronen per stuk.’

‘Shit!’ riep Julia uit. ‘De stad beschikt over het modernste fabrieksgebouw ter wereld en dat staat daar gewoon leeg! Wist je dat het ons alleen al zestigduizend per maand kost om die boel te onderhouden?’

‘Waarvoor precies?’ vroeg Harriet.

‘Weet ik veel! Elektriciteit, water, verwarming... Ik heb verdomme ook alleen maar de cijfers gezien.’

‘Grappig, je hebt in je eerste halve uur al meer gevloekt dan Torsten in vijftientig jaar,’ zei Harriet goedkeurend. ‘En als je nou gewoon de hele boel laat slopen? Of misschien kan de fabriek worden omgebouwd tot woningen?’

‘Woningen? De mensen vertrekken, Harriet, er komt niemand bij!’

‘Ik dacht alleen maar...’

‘Heel goed! Dat is precies wat we nodig hebben! We moeten nadenken! Zo offensief mogelijk!’

‘Weer banden gaan produceren?’

‘Nee, ik ben burgemeester, geen bandenfabrikant. Maar er moet iets zijn!’

‘Maar wat dan?’

‘Ik weet het niet! 72.000 vierkante meter! In topconditie! Ik ben bereid het voor een habbekrats van de hand te doen aan de eerste de beste die belooft zich hier te vestigen en mensen aan te nemen.’

‘En de elektriciteitsrekening te betalen?’

‘Uiteraard.’

‘En wie zou dat kunnen zijn?’

Op deze vraag bleef Julia Bäck haar receptionist het antwoord schuldig.

De burgemeester en de vis zonder naam

Haar eerste werkdag beëindigde de burgemeester nogal rade-loos op de bank bij haar thuis – in joggingbroek, een glas rode wijn op de salontafel, laptop op schoot – terwijl haar huisdier, een guppy, eenzaam rondjes zwom in het kleine aquarium op een wandplank.

Julia googelde op bedrijven die zich mogelijk in Halstaholm zouden willen vestigen.

‘Over Google gesproken, vis,’ zei ze tegen de naamloze guppy. ‘Wat dacht je van een Scandinavische Google-vestiging hier bij ons? De vraag is alleen of die wel mensen van boven de negentien aannemen. En wat valt er na werktijd in Halstaholm te beleven voor vijfhonderd negentienjarigen? De pizzeria heeft hooguit twintig stoelen en niet eens een flipperkast of tafelvoetbaltafel.’

De guppy zweeg, Julia googelde verder.

‘IKEA?’ zei ze. ‘Misschien hebben we daar niet helemaal de juiste klantenbasis voor, wat denk jij? Dan zou iedere Halstaholmer waarschijnlijk elke dag een nieuwe Billy-boekenkast moeten aanschaffen. En als je bedenkt dat ze niet eens geraniums voor negen kronen per stuk kopen...’

De guppy volhardde in zijn stilzwijgen.

Julia zette haar zoektocht voort. Ineens viel haar oog op een artikel in *Dagens Nyheter*:

De Duitse multinational Traumbett is op zoek naar een fabriekslocatie in Scandinavië. Volgens goed ingelichte bronnen gooit een bedrijfsterrein in Frihamnen hoge ogen in de concurrentiestrijd met Oslo en Kopenhagen. Een fabriek van Traumbett zou honderden nieuwe banen kunnen opleveren in de Zweedse hoofdstad. Het zou de grootste Duitse vestiging in Zweden zijn sinds...

Julia's blik vloog over de rest van het artikel.

Productie, distributie, verkoop...

Ze draaide zich om naar de guppy in het aquarium: 'Wat denk jij, vis? Moeten we voor de Duitsers gaan en van Halstaholm een Scandinavisch beddencentrum maken?' De burgemeester, die tot nu toe onderuit op de bank had gehangen, ging rechtoverleind zitten en sprak op plechtige toon: 'Welkom in de slaapstad Halstaholm.'

Alsof een catchy slogan de oplossing was voor alles.

'Kom naar Halstaholm – gegarandeerd een goede nachtrust!'

Nog altijd geen reactie van de guppy.

'Een beetje aanmoediging zou fijn zijn, vis. Ben je boos op me omdat ik je nog steeds geen naam heb gegeven?'

Het was al laat, tijd voor een goede nachtrust in haar eigen IKEA-bed. Julia Bäck had een besluit genomen. Morgenochtend zou ze een telefoontje plegen naar Hamburg. De nieuwe burgemeester kwam overeind van de bank en deed met een laatste groet aan haar enige metgezel het licht van het aquarium uit: 'Als alles goed gaat, zul je moeten leren om in het Duits te zwijgen.'